

www.polska-szkola.pl

Zestaw materiałów edukacyjnych dla dzieci w wieku 7-8 lat do programu "Rok polski" cz. 4

Wszystkie materiały można wykorzystywać zgodnie z licencją Creative Commons
- Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0 PL
<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/>,
za wyjątkiem materiałów, które zostały wyraźnie oznaczone jako nieobjęte postanowieniami tej licencji.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

ORPEG
OŚRODEK ROZWOJU
POLSKIEJ EDUKACJI ZA GRANICĄ

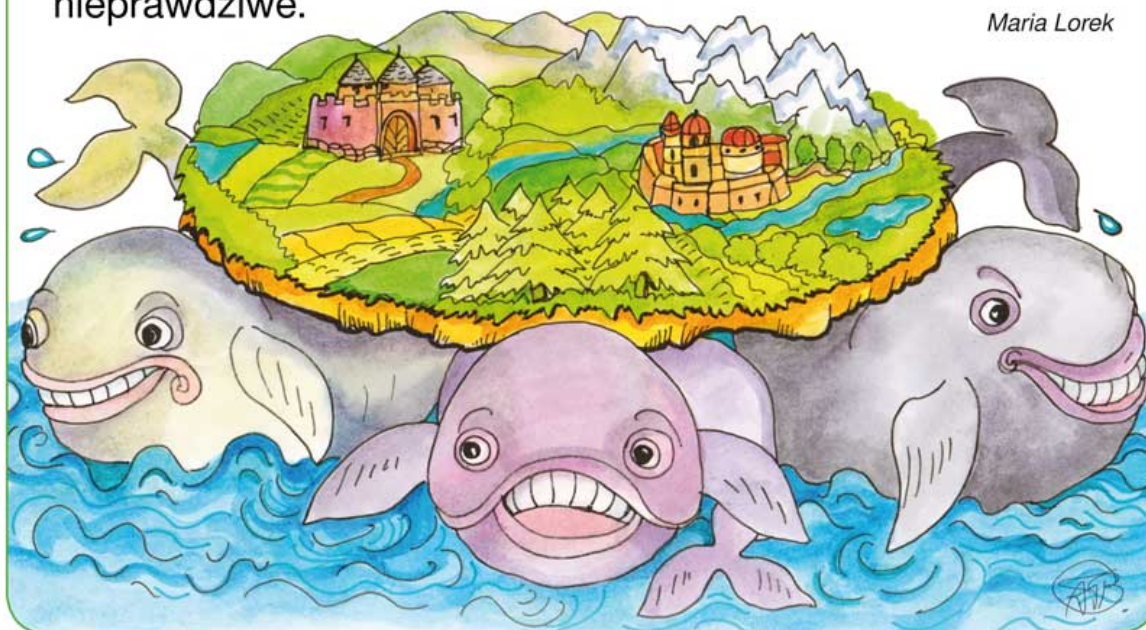
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

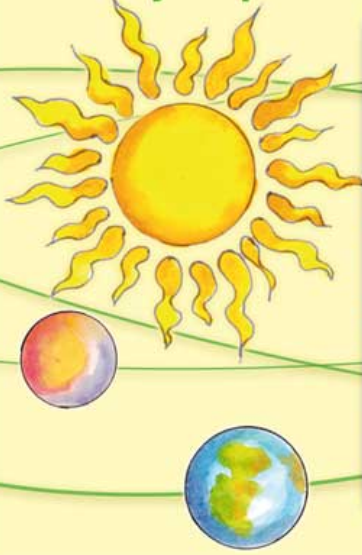
Zanim Kopernik odkrył, że Ziemia jest kulista

Dawno, dawno temu ludzie wyobrażali sobie kształt Ziemi w bardzo różny sposób. Jedni myśleli, że jest ona połową kuli, która płaską stroną opiera się na czterech wielkich słoniach, one zaś stoją na ogromnym żółwiu. Na czym stał żółw? Nad tym już się nie zastanawiali. Inni sądzili, że Ziemia jest płaską, ogromną płytą, która spoczywa na trzech wielorybach, pływających po morzu nie mającym końca. Dziś śmieszą nas te wyobrażenia. Dzięki Mikołajowi Kopernikowi, podróżom w kosmos i wielu odkryciom naukowym wiemy, że jest inaczej. Ale czy wiemy wszystko? Być może w przyszłości niektóre z naszych obecnych wyobrażeń też okażą się nieprawdziwe.

Maria Lorek

Mikołaj Kopernik

Jan Matejko „Kopernik”

Mikołaj to polski

Jego rodzinne miasto to

Odkrył, że to krążą wokół Słońca.

Dlatego o Mikołaju Koperniku mówi się :

„Wstrzymał, ruszył,
polskie go wydało plemię.”

Napisał dzieło „O obrotach sfer niebieskich”.

Słońce

astronom

planety

Ziemię

Kopernik

Toruń

Ń - jak słońce

Słońce

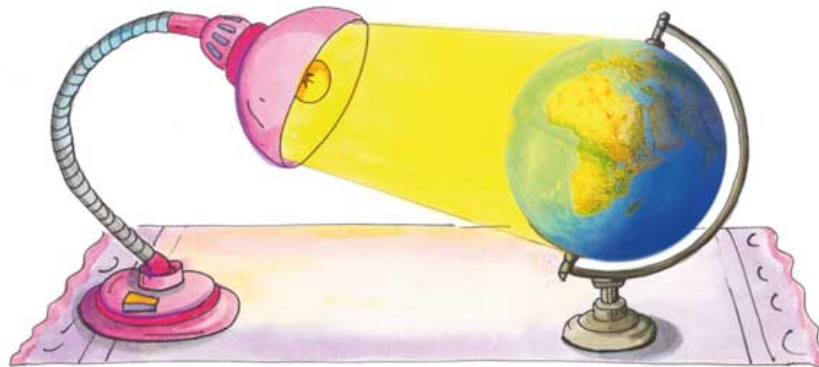

cień

Toruń

ń Ń ń Ń ń Ń ń Ń ń Ń ń Ń ń Ń ń Ń
 słońce Toruń słońce Toruń słońce Toruń słońce

Światło Słońca pada na i oświetla jej połowę.
 Druga pozostaje w mroku. Wtedy jest tam noc.
 Gdy Ziemia obróci się, oświetli drugą połowę.
 Jeden Ziemi to

- połowa
- Ziemię
- Słońce
- obrót
- doba

1. Wykonaj podobne doświadczenie, a następnie uzupełnij zdania.

W najpiękniejszym Domu, jaki krąży w Kosmosie

„Gdyby mnie któreś z Was zapytało, gdzie mieszkam – odpowiem bez wahania: „W najpiękniejszym Domu, jaki krąży w Kosmosie – a Wy od razu będziecie wiedzieli (każde dziecko dziś wie!), że tym Domem jest planeta Ziemia. I że jest to nasz Wspólny Dom. Gdyby któreś z Was zapytało mnie, czy wolałabym urodzić się i żyć na innej planecie – odpowiadam szczerze: „Podróżować w Kosmosie, poznawać inne planety, owszem, chciałabym. Ale nigdy nie zamieniłabym na inną naszej Ziemi”. Najmniejszy jej skrawek może mi dać tyle radości, że całym sercem chwalę piękność tego wszystkiego dookoła, na co patrzę co dzień i z czego czerpię ochotę do pisania mych książek, takich jak ta, w której znajdziecie trzy baśnie. Każda z tych baśni opowie Wam w różny sposób o Wielkiej Prawdzie; gdzie, jak i dlaczego Człowiek kochający Ziemię znajduje Radość?

(Fragment lektury
„Królestwo Bajki” Ewy Szelburg-Zarembiny”).

Dbamy o naszą planetę

Ekologiczny elementarz

Jesteś częstką przyrody, więc dbaj i o siebie.

Nie pij nieprzegotowanej wody!

Dokładnie myj owoce i warzywa!

Nie hałasuj! Hałas niszczy twoje zdrowie.

Kiedy masz możliwość przebywaj wśród zieleni.

Chodź do sklepu z własną torbą na zakupy.

Przyjaciel przyrody

Przyjaciel przyrody zwierzętami.

W lesie cicho.

..... drzew.

..... kwiatów, które są pod ochroną.

opiekuje się

Nie zrywa

Nie niszczy

zachowuje się

1. Uzupełnij zdania wyrazami z ramki.

O przyjaźni z przyrodą

Zwierzęta drzewa, chmury i woda
To przyjaciele! Nasza przyroda!
A o przyjaciół dbać nam wypada,
Szanuj przyrodę - to dobra rada!

Nie marnuj wody, nie śmieć na dworze,
Nie włączaj lampy o dziennej porze,
Nakarm i przytul psa oraz kicię,
Dbaj o przyrodę - nasz skarb i życie!

Radosław Ragan

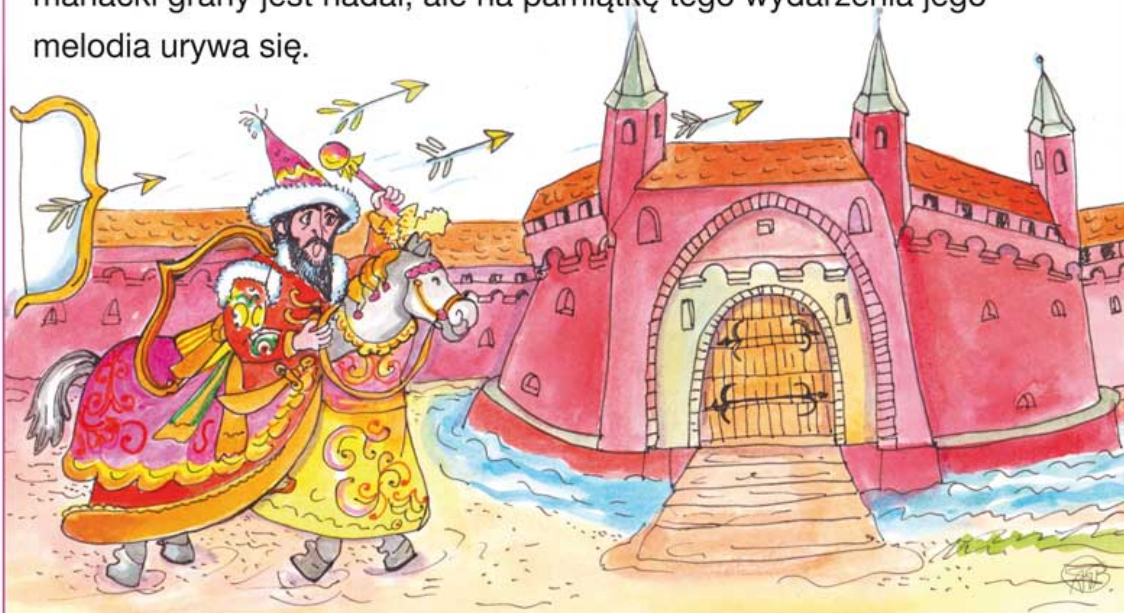

O hejnale z Wieży Mariackiej

Na rynku w Krakowie znajduje się Kościół Mariacki. To jedno z piękniejszych miejsc, które warto odwiedzić w Polsce. Kościół ma dwie wieże. Jedna z nich jest najwyższą wieżą w Krakowie. Na jej szczycie widoczna jest nawet z daleka złotona korona. Ma ona przypominać podróżnym, że zbliżają się do dawnej stolicy królów polskich. Z tej właśnie wieży, co godzinę rozlega się grany na cztery strony świata hejnał. Piękna melodia nagle urywa się, jak gdyby była niedokończona. Urywa się na pamiątkę pewnego zdarzenia, o który opowiada legenda. Otóż przed wieloma wiekami Tatarzy często napadali na polskie wsie i miasteczka. Często zapuszczali się aż pod Kraków. Na wieży kościoła Mariackiego zawsze pełnił służbę strażnik miejski, który dźwiękiem trąbki dawał rano hasło do otwierania, a wieczorem do zamykania bram miejskich. Trąbka sygnalizowała też zauważony pożar lub zbliżającego się wroga. Pewnego razu, gdy Tatarzy zbliżyli się do miasta, strażnik zaczął trąbić na alarm.

Nagle tatarska strzała przeszła gardło hejnalisty i melodia urwała się. Jednak mieszkańcy, zaalarmowani hejnałem, zdążyli zamknąć bramy miejskie, stanąć na murach i obronić Kraków. Od tego czasu hejnał mariacki grany jest nadal, ale na pamiątkę tego wydarzenia jego melodia urywa się.

Gdzie pełnił wartę strażnik?

Dlaczego Kraków otoczony był murami?

W jaki sposób strażnik dał znać o zbliżających się wrogach?

Jak zakończyła się ta historia?

Dzwon Zygmunta

Bicie w dzwon Zygmunta oznajmia święta i uroczystości kościelne i państwowe oraz najważniejsze wydarzenia w życiu Polski.

Bił na przykład 1 września 1939 roku, gdy rozpoczęła się II wojna światowa, 16 października 1978 roku z okazji wyboru Karola Wojtyły na papieża, 2 kwietnia 2005 roku w dniu jego śmierci czy też 30 kwietnia 2004 roku kiedy

Polska przystąpiła do Unii Europejskiej.

Legenda mówi, że pęknięcie serca dzwonu zwiastuje złe czasy dla Polski, zaś według popularnego przesądu dotknięcie serca przynosi szczęście.

Obecne serce dzwonu waży 365 kg.

Jan Matejko „Zawieszenie dzwonu Zygmunta”

dz - jak dzwon

dzwon

pędzel

rydz

dz Dz dz Dz dz Dz dz Dz dz Dz dz Dz dz
dzwon pędzel dzwon pędzel dzwon pędzel

Dzwon na dzwonnicy bije:

Dzwonek budzika dzwoni:

Dzwonek u sanek dzwoni:

Bim-bam!

Drr-drr!

Dzyń- dzyń!

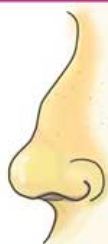
KOLOROWA POLSKA – Majowe barwy i dźwięki. Polscy artyści.

Świat pełen barw i dźwięków

Dziecięca kapela

Tadeusz Makowski „Dziecięca kapela”

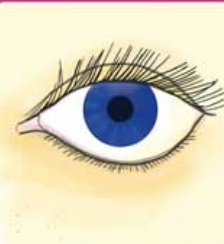
poczuć

spróbować

usłyszeć

zobaczyć

1. Jeśli wejdę do środka obrazu, to co wtedy zrobię?
2. Co może się wydarzyć?
3. Jakimi kolorami posługiwał się malarz?
4. Jaką techniką się posługiwał (kreski, plamy, obwódki...)?
5. Jakie ruchy wykonywał swoim pędzlem?

dotknąć

dź - jak dźwięk

dźwig

niedźwiedź

łabędź

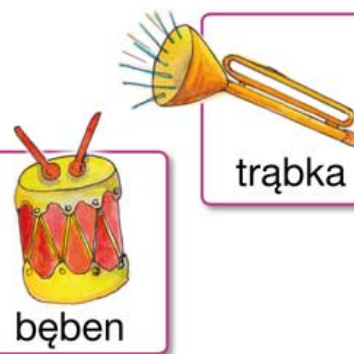
dź Dź dź Dź dź Dź dź Dź dź Dź dź Dź dź
 dźwięk dźwig dźwięk dźwig dźwięk dźwig dźwięk

fortepian

skrzypce

bęben

trąbka

Skrzypce to (instrument smyczkowy).

• Fortepian to (instrument klawiszowy).

Trąbka to (instrument dęty).

Bęben to (instrument perkusyjny).

1. Jakie dźwięki wydają te instrumenty?

Bajka o tym, kto wymyślił kolory

Było to dawno, dawno temu. Tak dawno, że mało kto pamięta te czasy. Teraz tylko woda, niebo i ziemia wspominają stare dzieje.

Na świecie rządził Czarodziej Mrok. Co się dało, malował na czarno. Czasem tylko, gdy był w dobrym humorze, rozjaśniał coś na szaro.

Na przykład czapeczki krasnoludkom. Był przekonany, że krasnoludki doceniają jego dobre chęci i są mu wdzięczne. Jakże się mylił!

Przecież każdy wie, że krasnale, poza tym, że pomagają innym, cenią sobie dobry humor. Lubią śmiać się i śpiewać. Któregoś dnia krasnal Muchomorek – bo tak się nazywał – zaprosił do siebie dwóch najbliższych przyjaciół: Promyczka i Zapominajka.

- Coś trzeba zrobić – powiedział. – Ktoś musi znaleźć sposób, aby było weselej. Na pewno gdzieś mieszka inny czarodziej, który potrafi to sprawić.

- To musi być ktoś miły, pogodny i przyjazny – dodał Promyczek.

- Tak – potwierdził Zapominajek. – Ktoś o gorącym sercu.

Ale kto? Nikogo takiego nie znamy.

Gdzie go szukać? I czy ktoś taki jest?

I dlaczego mamy to robić?

I co ja przed chwilą mówiłem?

- Oj, Zapominajku!

- Mówiłeś o bardzo ważnych sprawach.

Jesteś roztargniony i senny.

Wszystko przez to, że jest ciemno i każdemu

– a Tobie przede wszystkim – chce się spać.

- Zebraliśmy się po to, aby temu zaradzić. – wyjaśnił Muchomorek, po czym podrapał się po brodzie i stwierdził: - Chyba mam pomysł!
- Jaki? Jaki? – jednocześnie spytali Promyczek z Zapominajkiem.
No i oczywiście chwycili się za uszy, przekrzykując się wzajemnie:
- Moje szczęście! Moje szczęście!
- No właśnie – skoro już chodzi o szczęście – to musi być coś, co temu sprzyja. Jeśli jest Czarodziej Mrok, który daje nam czerń, to musi być Czarodziej, który da nam coś, co czernią nie jest. Trzeba do niego napisać list. Zaczniemy tak:

„Jaśnie Panie Czarodzieju. Wiemy, że jesteś, choć Cię tu nie ma. Ale chcemy, żebyś był. Zapraszamy do siebie.

Ugościmy Cię bardzo serdecznie!”.

I dalej podpisy:

„Muchomorek, Promyczek i Zapominajek”.

List został wysłany i wkrótce nadeszła odpowiedź. Brzmiała tak:

„Dziękuję za zaproszenie. Zjawię się jutro o poranku.

Tymczasem życzę dobrej nocy i kolorowych snów”

Podpisu nie było.

KOLOROWA POLSKA – Majowe barwy i dźwięki. Polscy artyści.

Świat pełen barw i dźwięków

- Kolorowych snów? – razem wykrzyknęli Zapominajek z Promyczkiem i znów chwycili się za uszy, by dodać:

- Moje szczęście! Moje szczęście!

- Co to znaczy „kolorowy”? – zadumał się Muchomorek – Może jutro wszystko się wyjaśni – po czym ziewnął i trójka krasnali poszła spać. Muchomorkowi przyśnił się grzyb o przepięknym czerwonym kapeluszu, do którego się wprowadził i wszyscy przychodzili oglądać z podziwem jego nowy domek.

Zapominajkowi – kwiatusek o drobnych niebieskich płatkach i takim zapachu, że cały czas kręciło mu się w nosie. Ale najdziwniejszy sen miał Promyczek. Przyśnił mu się jaśniutki i ciepły strumyczek światła, który muskał mu czoło, uszy, a na końcu nos. Muskał, muskał, aż promyczek nie wytrzymał. Otworzył oczy i ... A psik! Kichnął tak głośno jak jeszcze nigdy.

- A psik! – zawtórował mu Zapominajek.

- Moje szczęście! Moje szczęście! – krzyknęli, ale już nie złapali się za uszy, bo nie byli pewni, czy to co widzą to sen, czy jawa.

Wokół siebie zobaczyli zieloną trawę, fioletowe fiołki, żółte motylki, rude wiewiórki, skaczące wśród gałęzi o pomarańczowych i brązowych liściach. A w górze błękitne niebo, białe obłoczki, spośród których wychylał się czarodziej.

- Obudź się Muchomorku, mamy gościa – Zapominajek poszarpał krasnala przez kubraczek. - Jaki miałem piękny sen! – przeciągnął się Muchomorek i przetarł oczy. Przetarł raz, przetarł drugi i już chciał przetrzeć trzeci, kiedy w końcu zrozumiał. Cała trójka krasnali zrozumiała, co się stało. Czy Wy też? Czy potraficie powiedzieć jak miał na imię Czarodziej? Dlaczego krasnal Promyczek nadał strumyczkowi światła swoje imię? Dlaczego Muchomorek mieszka teraz w Muchomorku? I jestem bardzo ciekawa, czy odgadniecie, dlaczego Zapominajek kazał mówić do siebie Niezapominajku.

Zanim bajka dobiegnie końca, dodam ostatnie pytanie:

Kto wymyślił kolory?

Maria Lorek

1. Czy potrafisz odpowiedzieć na pytania postawione w baśni?

Zabawy z barwami

Żółty + niebieski =

Żółty + czerwony =

Czerwony + niebieski =

Słońce jak jabłko
albo plaster miodu,
ma kolory z sadu,
ma kolory z ogrodu.

Jaki jest kolor morza,
rzeki lub strumienia?
Brr, zimno się robi
od samego patrzenia.

1. Rozwiąż zagadki i pokoloruj koło barw.

KOLOROWA POLSKA – Majowe barwy i dźwięki. Polscy artyści. Świat pełen barw i dźwięków

Ile kolorów ma maj?

Zielona jest i trawa.

Czerwone nogi bociana.

Biała jest i obłoki.

Niebieskie niezapominajki, potoki.

Żółte i .

Czarne kropki na biedronce.

Rudy kolor ma.

To, ile barw ma miesiąc maj?

Warzywa w ogródku

- Ala posadziła: ogórki, rzodkiewki, pietruszki, sałaty.
- Staś posadził: marchewki, ogórki, pory, sałaty.
- Zosia posadziła: buraki, dynie, kalafioiry, pietruszki.

Ala								
Staś								
Zosia								

1. Zaznacz krzyżykiem, jakie warzywa uprawiają dzieci.

W szkole dzieci mają prawo do:

Wymagań dostosowanych do wieku i możliwości

Sprawiedliwej oceny wiedzy i umiejętności

Współdecydowania o życiu szkoły

Informacji o swoich prawach

Przyjaznego nauczyciela

Poszanowania godności

Mądrego programu nauczania

Bezpieczeństwa

Bajka

Za górami, za morzami, w dalekiej krainie czarów, przy kolebce małej księżniczki zebrali się dobre wróżki ze swoją królową na czele.

I gdy, otoczywszy księżniczkę, patrzyły na uśpioną twarzyczkę dzieciny, królowa ich rzekła:

- Niechaj każda z was obdarzy ją jakimś cennym darem wedle swej możliwości i chęci! Na to pierwsza wróżka, pochylając się nad uśpioną, wypowiedziała następujące słowa:

- Ja dam ci czar piękności i mocą swoją sprawię, że kto ujrzy twarz twoją, pomyśli, iż ujrzął cudny kwiat wiosenny.

- Ja – rzekła druga – dam ci oczy przezrocze i głębokie jak toń wodna.

- Ja dam ci powiewną i wysmukłą postać młodej palmy – odezwała się trzecia.

- A ja – mówiła czwarta – dam ci wielki skarb złoty, dotychczas w ziemi ukryty.

Królowa zamyśliła się przez chwilę, po czym, zwróciwszy się do wróżek, tak zaczęła mówić:

- Piękność ludzi i kwiatów więdnie.

Urocze oczy gasną wraz z młodością,
a i w młodości często zaćmiewają się łzami.

Wicher łamie palmy, a wiatr pochyla
wysmukłe postaci. Złota kto
nie rozdziela między ludźmi,
ten budzi ich nienawiść,
a kto je rozdzieli, temu pustka
zostaje w skrzyni.

Przeto nietrwałe są wasze dary.

- Cóż jest trwałego w człowieku?

I czymże ty ją obdarzysz,
o królowo nasza? – pytały wróżki.

A na to królowa:

- Ja jej dam dobroć.

Słońce jest wspaniałe i jasne,
ale gdyby nie ogrzewało ziemi,
byłoby tylko martwo świecąca bryła.

Dobroć serca jest tym, czym ciepło słońca: ona daje życie.

Piękność bez dobroci jest jak kwiat bez woni albo jak świątynia
bez bóstwa. Oczy mogą podziwiać taką świątynię, ale dusza
nie znajdzie w niej ukojenia. Bogactwo bez dobroci jest piastunką
samolubstwa. Nawet miłość bez dobroci jest tylko ogniem, który pali
i niszczy. Wiedźcie, że dary mijają, a dobroć trwa; jest ona jak źródło,
z którego im więcej wody wyczerpiesz, tym więcej ci jej napłynie.

Więc dobroć – to jedyny skarb niewyczerpany.

To rzekłszy królowa wróżek pochyliła się nad śpiącą dzieciną
i dotknawszy rękami jej serca, rzekła:
- Bądź dobrą.

Henryk Sienkiewicz

Ile było wróżek?

3

4

5

Co dała królowie pierwsza wróżka?

Co druga?

Co trzecia?

Co czwarta?

Co dała królowie królowa wróżek?

1. Który fragment przedstawia ilustracja?
2. Przepisz zdanie, które mówi o tym, czym jest dobroć.

Dobry kolega. Dobra koleżanka

Zasady gry:

- 1 Podzielcie się na 4 – 5 osobowe grupy.
- 2 Każda grupa otrzyma talię kart.
- 3 Dziecko wskazane przez nauczyciela rozda karty.
- 4 Teraz będziecie po kolei, zgodnie z ruchem wskazówek zegara układać karty na planszy.
- 5 Plansza zawiera dwa pola. Na środkowym położcie te karty, na których Waszym zdaniem znajdują się najważniejsze cechy „Dobrego kolegi”. Na zewnętrznym te, które też są ważne, ale nie najważniejsze. Na zewnątrz planszy te, które uznacie za najmniej ważne.
- 6 Jeśli pole, na którym gracz chce umieścić swoją kartę jest zajęte, może poprosić o wymianę karty. Jeśli cała grupa wyrazi zgodę, odrzucona karta wróci do gracza, który ją położył.
- 7 Gra potoczy się do momentu, aż wszystkie karty zostaną ułożone.

KOLOROWA POLSKA – Dzieci i marzenia

My dzieci – nasze prawa i obowiązki

Plansza do gry

The image shows a game board titled "Plansza do gry" (Game board). It features a large yellow background with a purple U-shaped path in the center. There are ten green 5x5 grids arranged around the path: one at the top center, one at the bottom center, one on the left side, one on the right side, and four at the corners (top-left, top-right, bottom-left, bottom-right). Each grid contains a pattern of small green circles and yellow crescent moons. The grids are outlined with a dashed line, suggesting they are meant to be cut out.

Karty do gry

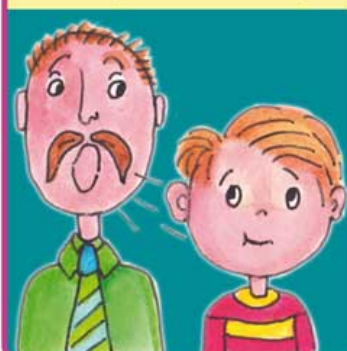
zawsze
przygotowani do zajęć

punktualni

umiemy słuchać innych

systematycznie
pracujemy

weseli, pogodni,
uśmiechnięci

zgodnie współpracujemy
z innymi

staramy się być uprzejmi

staramy się być mili

chętnie pożyczamy

Karty do gry

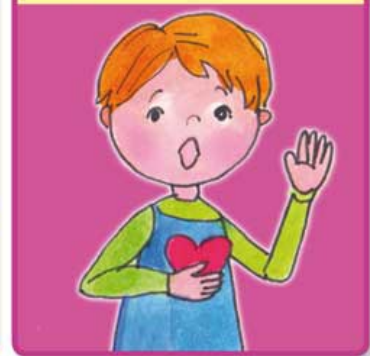
chętnie bawimy się z innymi

uczynni

prawdomówni

pomocni

życzliwi

koleżeńscy

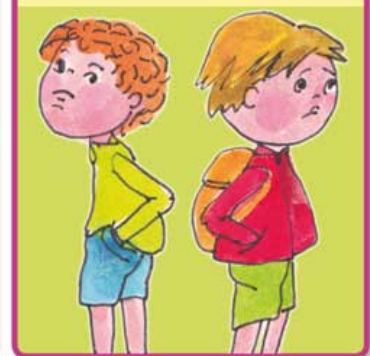
grzeczni

kulturalni

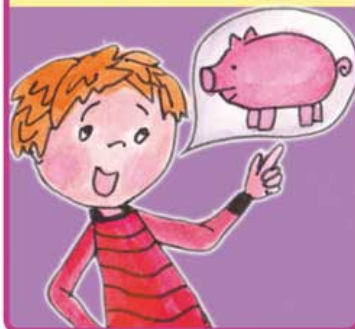

nie obrażamy się

Karty do gry

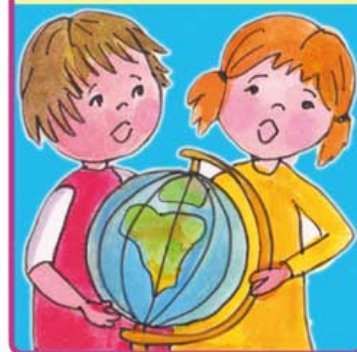
nie mówimy
brzydkich słów

nie kłamiemy

jesteśmy ciekawi świata

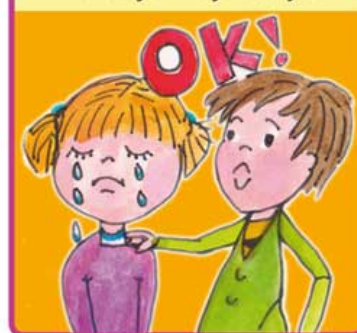
mówimy dorosłemu, jeśli
komuś dzieje się krzywda

pomagamy sobie
wzajemnie

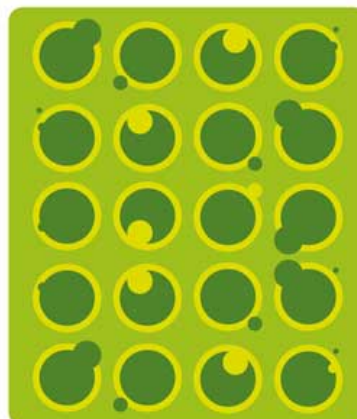
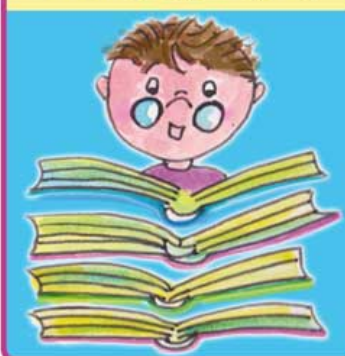
pocieszamy się
w trudnych sytuacjach

chcemy być dobrzy

chcemy być mądrzy

Prawa dziecka

Choć niewiele latek mamy
I wciąż jeszcze dorastamy,
Mamy prawa, jak dorośli,
Którzy dawno już dorośli!

Obowiązków jest tak wiele,
I w wakacje i w niedziele...
A przed nami tyle nauki,
Trudnej zwłaszcza w poniedziałki...

To sprzątanie, to zadania,
Dużo do zapamiętania...
Ale mamy swoje prawa!
Przecież to jest jasna sprawa!

Radosław Ragan

Spis treści

Słońce i Ziemia - Mikołaj Kopernik I (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	1
Słońce i Ziemia - Mikołaj Kopernik II (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	1
Słońce i Ziemia - Mikołaj Kopernik III (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	2
Słońce i Ziemia - Mikołaj Kopernik IV (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	3
Słońce i Ziemia - Mikołaj Kopernik V (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	4
Słońce i Ziemia - Mikołaj Kopernik VI (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	5
Świat pełen barw i dźwięków I (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	6
Świat pełen barw i dźwięków II (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	8
Świat pełen barw i dźwięków III (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	9
Świat pełen barw i dźwięków IV (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	10
Świat pełen barw i dźwięków V (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	11
Świat pełen barw i dźwięków VI (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	12
Świat pełen barw i dźwięków VII (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	16
Świat pełen barw i dźwięków VIII (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	17
„My dzieci - nasze prawa i obowiązki” I (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	18
„My dzieci - nasze prawa i obowiązki” II (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	19
„My dzieci - nasze prawa i obowiązki” III (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	22
„My dzieci - nasze prawa i obowiązki” IV (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	23
„My dzieci - nasze prawa i obowiązki” V (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	24
„My dzieci - nasze prawa i obowiązki” VI (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	25
„My dzieci - nasze prawa i obowiązki” VII (Maria Lorek, mgr, marialorek@elementarz.edu.pl)	26
„My dzieci - nasze prawa i obowiązki” VIII (Maria Lorek marialorek@elementarz.edu.pl)	27

